

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ-ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2026

A1.α

1. Σωστό
2. Λάθος

A1.β

i)

Η αντωνυμία «αὐτοῖς» αναφέρεται στις φράσεις:
«τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας» και «τὰ περὶ τὰς ὀργάς».

ii)

Η αντωνυμία «τούτων» αναφέρεται στη λέξη:
«ἐνεργειῶν».

B1.

Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι τόσο οι τέχνες όσο και οι αρετές αποκτώνται μέσω της άσκησης και του εθισμού. Οι τέχνες γεννιούνται και εξελίσσονται με την επανάληψη αντίστοιχων ενεργειῶν· από το καθαρίζειν προκύπτουν καλοί ή κακοί καθαριστές και από το οικοδομῆν καλοί ή κακοί οικοδόμοι. Αντίστοιχα, οι αρετές διαμορφώνονται από τις πράξεις που επαναλαμβάνει ο άνθρωπος.

Τα ρήματα «γίνεται και φθείρεται» μάς παραπέμπουν στο φιλοσοφικό ζεύγος «γένεση και φθορά», που ήδη είχε αναφερθεί από τους προσωκρατικούς. Για τον Αριστοτέλη κάθε ὄν ακολουθεί μία μονόδρομη διδαδικασία : γένεση > αύξηση > τελείωση > παρακμή > φθορά· αλλού ο ίδιος ο φιλόσοφος αναφέρει ότι τα πάντα γερνάνε με τον χρόνο, δεν φέρνει ο χρόνος ούτε νιάτα ούτε ομορφιά, ο χρόνος μόνο αίτιος φθοράς είναι. Ωστόσο την φυσική αυτή διδαδικασία τήν προσαρμόζει και σε επίκτητα προϊόντα, όπως είναι η ηθική αρετή. Έτσι, κάθε αρετή γεννάται ή χάνεται, δηλαδή δομείται ή αποδομείται, δημιουργείται ή εκφυλίζεται, από τις ίδιες αιτίες και με τα ίδια μέσα. Έτσι, για τους ίδιους λόγους και

μέσω του εθισμού και της ηθικής ποιότητας στην εξάσκηση μπορεί να αποκτηθεί μία αρετή, ενώ για τους αντίθετους λόγους και χωρίς εθισμό η αρετή χάνεται και εκφυλίζεται.

Ο Αριστοτέλης αναφέρεται στην συμβολή του νομοθέτη ως διδασκάλου. Ο νομοθέτης ως διδάσκαλος της αρετής διαμορφώνει νόμους, έχοντας έναν και μόνο σκοπό : την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών. Κατά τον Αριστοτέλη ο νομοθέτης είναι ο κατ' εξοχήν παιδαγωγός της κοινωνίας, ο οποίος επιδίδεται στην ηθική διάπλαση του νέου, όχι με την θεωρητική διδασκαλία αλλά με την θέσπιση νόμων. Οι νόμοι φέρουν τον αυριανό πολίτη στην αντικειμενική πραγματικότητα και παράλληλα ορίζουν την κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά, εμποδίζοντας έτσι τον νέο να παρεκτραπεί. Εν τέλει, κύριο έργο των νομοθετών είναι η διάπλαση των πολιτών με ηθική ποιότητα, οι οποίοι θα είναι χρηστοί και θα επιτελούν έντιμα έργα.

Αν, λοιπόν, τόσο οι αρετές όσο και οι τέχνες ήταν εκ φύσεως, τότε ούτε ο νομοθέτης, ο οποίος είναι ο κατ' εξοχήν διδάσκαλος της αρετής, ούτε ο δάσκαλος της τέχνης θα ήταν αναγκαίοι στο να μάς καθοδηγήσουν στην απόκτησή τους, και μάλιστα αποδίδοντας συγκεκριμένη ποιότητα κατά την άσκηση. Θα ήμασταν καλοί άνθρωποι-πολίτες ή κακοί εκ φύσεως, όπως και καλοί ή κακοί τεχνίτες. Όμως, επειδή δεν ισχύει κάτι τέτοιο, είναι αναγκαία τόσο η άσκηση-εθισμός, όσο και η καθοδήγηση από τους νομοθέτες ή τους δασκάλους-τεχνίτες για την απόκτηση των αρετών ή των τεχνών. Επομένως, οι ηθικές αρετές καλλιεργούνται μέσα μας μέσω του εθισμού, ωστόσο για να τελειωθούμε σε αυτές είναι απαραίτητη η συνεισφορά του διδασκάλου. Ομοίως και στις τέχνες. Επομένως σ' αυτήν την παράγραφο ο Αριστοτέλης δέχεται και επισημαίνει την συμβολή της διδασκαλίας για την καλλιέργεια της ηθικής αρετής, αναφέροντας τον ρόλο του νομοθέτη (=δασκάλου). Τήν τονίζει με την αναφορά του στο έργο του νομοθέτη. Ο Αριστοτέλης, όπως και ο Πλάτων, θεωρεί ως ένα από τα σπουδαιότερα έργα της πολιτείας το παιδευτικό, που υλοποιείται κυρίως με τους νόμους και την παιδεία.

B2.

Στο παράλληλο κείμενο και στο απόσπασμα του Αριστοτέλους η ανθρώπινη συμπεριφορά παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα συνειδητών επιλογών που εκδηλώνονται ΜΟΝΟ στις σχέσεις με τους άλλους ανθρώπους, καθώς υποστηρίζουν ότι ανάλογα με τό αν απέδωσε κάποιος ηθική ποιότητα (δικαιοσύνη) στις ενέργειές του κατά τις διαπροσωπικές του συναλλαγές, γίνεται δίκαιος ή άδικος.

Στο παράλληλο κείμενο ο Σταθόπουλος θεωρεί ότι η δικαιοσύνη αποτελεί κοινωνική και φιλάλληλη αρετή. Ο δίκαιος άνθρωπος προσπαθεί να κατανοήσει την οπτική του άλλου, να δείξει επιείκεια και να εκδηλώσει αλληλεγγύη όπου υπάρχει ανάγκη. Η δίκαιη συμπεριφορά επεκτείνεται σε όλες τις ανθρώπινες σχέσεις, προσωπικές, επαγγελματικές, κοινωνικές και πολιτικές.

Αντίστοιχα, ο Αριστοτέλης τονίζει ότι οι άνθρωποι γίνονται δίκαιοι ή άδικοι μέσα από τις πράξεις τους στις συναλλαγές με τους συναθρώπους τους. Η ηθική ποιότητα του ατόμου δεν είναι έμφυτη αλλά διαμορφώνεται από τη συνεχή άσκηση και τον εθισμό σε συγκεκριμένες συμπεριφορές.

Οι άνθρωποι γίνονται δίκαιοι ή άδικοι, ανάλογα με τις πράξεις τους, την συμπεριφορά τους, στο πλαίσιο των διαπροσωπικών σχέσεων και του κοινωνικού βίου τους, πόσο μάλλον μέσα στην πολιτικά οργανωμένη κοινωνία.

Κοινό στοιχείο των δύο κειμένων είναι ότι η δικαιοσύνη εκδηλώνεται στις σχέσεις με τους άλλους και αποτελεί βασικό στοιχείο της κοινωνικής ζωής, άρα πρόκειται για μία αρετή με κοινωνική διάσταση.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί το εξής. Ο Αριστοτέλης ήταν αυτός που διέκρινε την ουσία της δικαιοσύνης σε «μεσότητα προς ἕτερον» (κοινωνική διάσταση της δικαιοσύνης) και σε «ἕξις ἐσωτερικῶν ἐπιλογῶν καὶ βούλησης με κριτήριο την αρχή της μεσότητας» (υποκειμενική διάσταση της δικαιοσύνης). Επεσήμανε ότι υπάρχει διαφορά ανάμεσα στην αρετή και στην δικαιοσύνη, διότι ενώ ταυτίζονται μεταξύ τους, ωστόσο διαφέρουν παράλληλα, αφού η δικαιοσύνη συνιστά αρετή στις σχέσεις μας με τους άλλους, ενώ αν πρόκειται για συνήθεια καθ' αυτήν, τότε πρόκειται για απλή αρετή.

B3.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

B4.

- ρυπογόνος → γινόμενον
- ανάθεση → νομοθέται
- ένδεια → ἔδει
- ξέφρενος → σώφρονες
- διάστρεμμα → ἀναστρέφεισθαι

Γ1.

[Τί ήταν προτιμότερο για μένα, άνδρες βουλευτές, να παρανομήσω όταν επικρατούσε η δημοκρατία ή κατά την εξουσία των Τριάκοντα; Και δεν τά λέω αυτά επειδή τότε είχα την δυνατότητα ή επειδή τώρα έχω δυσφημιστεί, αλλά επειδή τότε ήταν ευκολότερο για όποιον τό επιθυμούσε να αδικεί παρά σήμερα. Εγώ, λοιπόν, θα αποδειχθεί ότι ούτε κατά την περίοδο εκείνη διέπραξα μια τέτοια πράξη ούτε οποιαδήποτε άλλη αξιόποινη ενέργεια. Πώς θα μπορούσα, αν δεν ήμουν ο πιο εχθρικός άνθρωπος προς τον ίδιο μου τον εαυτό, να επιχειρήσω να εξαφανίσω από αυτό το κτήμα την ιερή ελιά, ενώ εσείς ασκούσατε τόσο αυστηρή εποπτεία; Και μάλιστα σ' έναν χώρο όπου δεν υπάρχει ούτε ένα άλλο δέντρο, αλλά μόνο περίβολος μιας ελιάς, όπως ισχυρίζεται αυτός, ενώ γύρω του περνά δρόμος, κατοικούν γείτονες και από τις δύο πλευρές, και ο χώρος είναι αφύλακτος αλλά συγχρόνως ορατός από παντού;]

Επομένως, ποιός θα τολμούσε, ενώ οι συνθήκες ήταν τέτοιες, να επιχειρήσει μια τέτοια πράξη; Μού φαίνεται πραγματικά παράδοξο το εξής: εσείς, στους οποίους η πόλη έχει αναθέσει την φροντίδα και την εποπτεία των ιερών ελαιόδεντρων, ούτε μέ τιμωρήσατε ποτέ ως δράστη παράνομης επέμβασης ούτε μέ παραπέμψατε σε δίκη ως υπεύθυνο για την καταστροφή μιας τέτοιας ελιάς· ενώ αυτός εδώ, που ούτε καλλιεργεί γη σε γειτονική περιοχή, ούτε έχει εκλεγεί επόπτης, ούτε διαθέτει την ηλικία και την εμπειρία ώστε να γνωρίζει σχετικά με τέτοια ζητήματα, μέ καταγγέλλει γραπτώς ότι κατέστρεψα μια ιερή ελιά από το κτήμα.

Γ2.

Ο ομιλητής υποστηρίζει την αθωότητά του με τα εξής επιχειρήματα:

1. Κατά την περίοδο των Τριάκοντα, όταν ήταν ευκολότερο να παρανομή κανείς, εκείνος δεν διέπραξε καμία παράνομη πράξη.
2. Θα ήταν παράλογο να διακινδυνεύσει μόνος του μια τόσο σοβαρή παράβαση.
3. Ο χώρος όπου βρισκόταν η ελιά ήταν εκτεθειμένος και ορατός από παντού.
4. Γύρω υπήρχαν δρόμοι και γείτονες που θα μπορούσαν να τόν δουν.

5. Οι αρμόδιοι βουλευτές, που είχαν την ευθύνη των ιερών ελιών, ποτέ δεν τόν τιμώρησαν ούτε τόν κατηγορήσαν για κάτι αντίστοιχο.
6. Ο κατήγορός του δεν διαθέτει την απαραίτητη γνώση ή αρμοδιότητα για να διατυπώνει τέτοια κατηγορία.

Γ3.α

τούτους δ' οἷ οὔτε γεωργοῦντες ἐγγὺς τυγχάνουσι οὔτ' ἐπιμεληταὶ ἤρημένοι

Γ3.β

- διαβεβλημένος → διαβλήθητι
- ἀφανίζειν → ἀφανιεῖν
- φησιν → φαίη
- περιοικοῦσι → περιώκουν

Γ4.α

- οὔσης: χρονική μτχ., γενική απόλυτη (υποκείμενό της το δημοκρατίας)
- ἀδικεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενό του απροσώπου ἐξῆν
- ἐμαυτῶ: δοτική αντικειμενική στο κακονούστατος
- ἐλαῶν: γενική διαιρετική στο τῶν μορίων
- ὡς ἀφανίσαντα: αιτιολογική μτχ., υποκειμενικής αιτιολογίας, στην φράση κίνδυνον καταστήσαι, συνημμένη στο με.
- ἐπιμελητής: κατηγορούμενο στο υποκείμενο δς της μτχ. ἤρημένος

Γ4.β

- «εἰ μὴ ἦν, ... ἂν ἐπεχείρησα»: Υποθετικός λόγος του μη πραγματικού.
- Μετατροπή στο προσδοκώμενο: «ἐὰν μὴ ᾶ, ... οὐκ ἐπιχειρήσω»